

Työ- ja elinkeinoministeriölle
Viite: diaarinumero: VN/6935/2020

Lausunto valtioneuvoston periaatepäätöksestä kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi

Medialiitto kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston periaatepäätöksestä kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi ("IPR-strategia"). Medialiitto lausuu asiassa ministeriölle kunnioittavasti seuraavaa:

Pääviestit

- Ministeriöiden IPR-resurssien henkilöstölisäys tulee kirjata periaatepäätökseen konkreettiseksi toimenpiteeksi. Ilman henkilöstölisäystä IPR-strategian toteuttamiselle ei ole edellytyksiä.
- Periaatepäätöksessä on selkeämmin sitouduttava IPR-strategian huomioimiseen osana muita relevantteja kansallisen ja EU-tason politiikkaohjelmien ja strategioiden toteuttamista. Tämä koskee erityisesti digitalisaation, data- ja alustatalouden sekä luovan talouden kokonaisuuksia.
- Periaatepäätöksen toimenpiteisiin tulee ottaa kirjaus aineettomien oikeuksien tehokkaasta suojaamisesta nyt kirjatun täytäntöönpanon tehostamisen ohella. Aineettomiin oikeuksiin keskittyvillä toimialoilla, kuten media-alalla, oikeuksien suojaaminen on olennainen osa yritysten investointien tukemista ja kasvun mahdollistamista.

Tarkemmat huomiot

Lausuimme asiasta edellisen kerran 2.7.2021, kun ministeriön ehdotus kansalliseksi IPR-strategiaksi oli lausuntokierroksella. Strategian rakenne ja sisältö ovat pääosin säilyneet periaatepäätöksessä entisellään, joten niiltä osin emme toista aikaisempia viestejä vaan viittaamme edelliseen lausuntoomme. Tuomme tässä kohtaa esille vain ne kohdat, jotka edellyttävät muokkausta tai jotka toimenpiteistä edelleen kokonaan puuttuvat.

Pidämme hyvänä, että IPR-strategian vuoden 2030 tavoitetilä¹ ja toimenpiteiden lukumäärä on tuotu periaatepäätökseen muuttumattomina.

Sen sijaan katsomme periaatepäätöksen suurimmaksi heikkoudeksi sen, ettei siinä sitouduta IPR-strategian tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisen perusedellytykseen eli riittävien IPR-resurssien turvaamiseen valtionhallinnossa. Selvää on, ettei IPR-strategian toteuttaminen onnistu ilman työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) nykyisten henkilöstöresurssien konkreettista lisäämistä. Nykyisillä, viime aikoina entisestään niukentuneilla, resursseilla ei kyetä toteuttamaan suunnitellusti edes aineettomien oikeuksien yleisempää lainsäädäntövalmistelua tai järjestelmän kokonaisuuden hallintaa ilman ulkopuolisen asiantuntija-avun käyttämistä hankekohtaisesti. Viimeisimpänä esimerkkinä mainittakoon OKM:n tekijänoikeusresurssien väheneminen yhdellä virkamiehellä tämän vuoden alusta, kun tekijänoikeusdirektiivin kansallisesta valmistelusta käytännössä yksin vastannut tekijänoikeusneuvos ilmoitti lopettavansa ministeriössä.

Periaatepäätöksessä ministeriöiden henkilöresurssien lisääminen on mainittu yksinomaan toimenpiteiden esittelyn jälkeisessä luvussa 7 ”Strategian täytäntöönpanon seuranta ja resurssointi”. Siinä todetaan valtioneuvoston toive lisätä TEMin henkilöresursseja vähintään kahdella ja OKM:ssa vähintään yhdellä virkamiehellä IPR-strategian täytäntöönpanokauden aikana (2022–2030).

Periaatepäätös lähtee siitä, että ministeriöt sitoutuvat toteuttamaan strategian toimenpiteet omilla vastuualueillaan siinä määrin kuin se on niiden resurssien puitteissa mahdollista. Medialiiton näkemyksen mukaan tämä on kestävä linjaus. Esitämme, että ministeriöiden IPR-resurssien henkilötyövuosilisäys kirjataan periaatepäätökseen konkreettiseksi toimenpiteeksi. Muussa tapauksessa strategian toteuttamiselle eikä sitä kautta IPR-järjestelmän toimivuuden turvaamiselle ole ylipäättänsä edellytyksiä.

Toisena kysymyksenä, johon katsomme tarpeelliseksi kiinnittää periaatepäätöksen jatkovalmistelussa huomiota, on IPR-strategian huomioiminen osana muita kansallisia politiikkatoimia sekä relevantteja EU-strategioita. Maailman muuttuessa yhä enemmän aineettomaan arvонуontiin, digitaalisiin järjestelmiin ja datan käyttöön pohjaavaksi, on tärkeää, että tämä kokonaiskuva hahmotetaan ja otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa riittävän aikaisessa vaiheessa. Nyt periaatepäätöksessä ei tämän yhteyden toteuttamiseksi esitetä konkreettisia toimenpiteitä muilta osin kuin lähinnä julkishallinnon digitalisaatioon tähtäävien hankkeiden osalta. Siinä esitetään tavoitteeksi perustaa mahdollisesti IPR – tiimi, joka raportoi työstään valtioneuvostoon hiljattain asetetulle digitalisaation ja datatalouden yhteistyöryhmälle. Vastaava yhteistyömuoto tulisi laajentaa koskemaan yritysten digitalisaation tai koko kansantalouden kilpailukyvyn tukemista koskevia kansallisia ja EU-hankkeita, joita meillä on ainakin

¹ Tavoitetilan mukaan Suomessa on vuonna 2030 tehokkaasti innovaatiotoimintaa ja luovaa työtä tukeva IPR-toimintaympäristö, joka kasvattaa taloudellista hyvinvointia ja kilpailukykyä siten, että perusoikeuksien toteutuminen ja eri yhteiskunnalliset intressit otetaan monipuolisesti huomioon.

alustatalouteen, datatalouteen ja tekoälyyn liittyen käynnissä. Esimerkiksi datan hyödyntämistä edistävässä toimenpiteissä tulisi saada selkeämmin IPR-näkökulma esille osana kansallista päätöksentekoa muun muassa tekijänoikeuden sekä tietokanta- ja liikesalaisuussuojan tarkastelun kautta.

Tekijänoikeusinfrastruktuurin ja datan hyödyntämisen kehittämistä koskevissa toimenpiteissä ei ole huomioitu aikaisemmassa lausunnossa esittämiämme eri toimialojen liiketoimintamalleja ja kustannusrakenteita. Sama malli ja lähestymistapa eivät kaikissa tilanteissa sovi sellaisenaan kaikille aineettomiin oikeuksiin perustuvilla toimialoilla.

Lisäksi esitämme, että periaatepäätökseen otetaan toimenpidekirjaus aineettomien oikeuksien suojaamisen tärkeydestä osana yritysten investointien tukemista. Aineettomiin oikeuksiin keskittyvillä toimialoilla, kuten media-alalla, on Suomessa kasvupotentiaalia. Lisäksi esimerkiksi uutismedian elinvoimaisuudella on suora yhteys demokratian toimivuuteen ja yhteiskuntarauhaan. Siksi myös suomalaiset sisällöt ovat suojaamisen arvoisia. Media-alalla tämä tarkoittaa erityisesti tekijänoikeuksien kunnioittamista sekä sen turvaamista, että oikeudenhaltijalla on tosiasiallinen valta päättää ja vapaus valita, millaisia käyttöoikeuksia oikeudenhaltija antaa.

Lopuksi toteamme, että IPR-strategian täytäntöönpanon toteuttamisessa tulisi riittävien virkamiesresurssien turvaamisen lisäksi huolehtia siitä, että yksittäisten toimenpiteiden aikataulut ja toteuttajat olisi nykyistä selkeämmin esitetty periaatepäätöksessä kunkin toimenpiteen kohdalla. Se helpottaisi IPR-strategian tavoiteaikataulussa pysymistä sekä strategian käytännön toteutuksen seurantaa.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Riikka Tähtivuori
johtaja, elinkeinopolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.